

Viktigt att verksamhetsplanera rätt

Det finns ett krav i miljöbalken och i livsmedelslagen att varje miljöförvaltning ska ha tillsyns- och kontrollplaner. Det handlar enkelt uttryckt om att man ska planera sin verksamhet.

– Det där är ganska tuffa krav, man ska ha tillsyns- och kontrollplaner och de ska uppdateras varje år och hållas aktuella, det säger Nils-Gunnar Sahlman som på uppdrag av Sveriges Kommuner och Landsting arbetar med en handledning i verksamhetsplanering.

➤ En verksamhetsplan bör innehålla hur man når fram till de övergripande miljö- och folkhälsomålen. Kommunerna ska arbeta för att lagstiftningen uppfylls och på miljöbalkens områden är det de nationella miljö kvalitetsmålen som gäller. På folkhälsosidan finns motsvarande folkhälsomål som livsmedelslagstiftningen pekar på. Det är grunden.

Länsstyrelserna har ett ansvar att vägleda kommunerna och därför är det viktigt att de översätter de nationella målen så att de fungerar regionalt. Varje län ska se över hur de övergripande målen uppfylls inom länet. Utifrån länets mål ska varje kommun sedan sammanställa hur man ska uppfylla sin del i länets mål. Inom varje kommunal organisation måste det här brytas ner i hanterbara mål. – Man kan till exempel inte bara säga att Stockholm ska ha bättre luft. Man måste också beskriva hur organisationen miljö och hälsa ska komma dit, det vill säga vilka strategier man har. Man ska också sätta upp kortare mål, årsvis till exempel. När man kommit så långt så har man styckat upp det i så små bitar att man kan se att det går att komma framåt så att vi får bättre luft och bättre vatten och bättre hälsa och allt vad det kan vara.

Ute i kommunerna ska målen vara mätbara. Då kan det till exempel handla om fosfor och kväve i vatten, vilka värden man ska nå fram till. – Och då ska det finnas strategier på hur man ska nå dit.

I verksamhetsplanen beskriver kommunen hela sin organisation och där ingår alla mål som denna har att nå fram till. Varje år ska det finnas en

tillsynsplan för miljöbalkens område och en kontrollplan för livsmedelslagstiftningens område, det vill säga en tillsyns- och kontrollplan. Varje år ska verksamhetsplanen uppdateras och den ska utformas så att man kan se att målen blir uppfyllda.

– Det kan vara på den nivån att planen till och med beskriver vilka verksamheter som ska besökas under året med namn och adress. Även vilka personer som ska göra det och vilka uppdrag de har. En sådan plan gör att man kan få en effektiv styrning.

För att upprätta en effektiv verksamhetsplan behövs många fakta. Det behövs register över alla verksamheter och det behövs också en riskbedömning av dem enligt miljöbalken och livsmedelslagstiftningen. Det finns modeller som kommunerna kan använda sig av.

– En har Livsmedelsverket tagit fram, den gäller naturligtvis livsmedel. SKL har tagit fram en för miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. När man använder modellerna får man reda på hur mycket tid och hur mycket resurser som behövs för att göra inspektionerna och kontrollerna. Men även den tid som går till att hantera andra ärenden som till exempel ansökningar om att anlägga enskilda avlopp och installationer av värmepumpar måste räknas in.

För att ta reda på hur många sådana ärenden som hanteras varje år får man gå bakåt i tiden och se hur det varit under tidigare år. Därefter får man göra en bedömning av hur många man tror att det kommer att var under kommande år.

– När man har alla uppgifter så får man lägga ihop detta enorma pussel och då får man fram hur mycket resurser som behövs. Då har man målen och så har man också beräknat hur mycket personal och pengar man behöver och sedan är det bara att jobba.

De verksamheter som måste ha tillstånd och de som har anmälningsplikt blir automatiskt registrerade. Det är lättare att hantera, men alla som inte behöver varken anmäla sig eller ha tillstånd för att bedriva verksamhet måste inspektörerna själva leta upp för att kunna bedriva tillsyn hos. Det är ett problem i verksamhetsplanen eftersom det blir svårare att beräkna tidsåtgång och resursbehov för sådana ärenden.

VERKSAMHETSPLANENS INNEHÅLL:

- Mål för perioden, det vill säga vilka tillsynsaktiviteter som ska utföras.
- Hur man gör för att hålla informationen i registren uppdaterad.
- Alla verksamheter som kommunen har tillsyn och kontroll över ska redovisas.
- En informationsplan som talar om hur man informerar, hur man publicerar rapporter och liknande från tillsyn.

De flesta kommuner har inte tillräckliga resurser, något som Nils-Gunnar har fått se när han varit ute i olika kommuner och arbetat.

– Då måste man prioritera och det ska också beskrivas i verksamhetsplanen. Man måste verkligen veta att det är den verksamhet som har högst risk som kontrolleras. De tre modellerna som nämnts innan, resursbedömningarna, kan ge vägledning. Inom livsmedelsområdet har de flesta riskbedömt sina verksamheter. Men inom miljöfarlig verksamhet och miljöskydd är det inte lika fulltäckande. Inom livsmedel är det lättare att göra en riskbedömning eftersom man ser över hur mycket som produceras och för vem. Men inom miljöfarlig verksamhet och miljöskydd är det svårare eftersom det inte är lika enkelt att bedöma de kriterier som finns på det området. Det här kan bli moment 22, har inte kommunerna resurser så att de kan göra rätt resursberäkningar kan man heller inte få resurser.

I verksamhetsplanen ska även kvalitetsarbete beskrivas. Det vill säga hur kontroller och tillsyn går till, vilka metoder man har för planering och genomförande av tillsyn och kontroll. Det handlar om rutinbeskrivningar, instruktioner, mallar, nyckeltal, hur gör man sina kundundersökningar, benchmark med andra myndigheter, hur sker internkontrollen?

– Man måste även ha med lite beredskap eftersom det kan hända att det bryter ut någon livsmedelsburen sjukdom och det kan bli sjukdomsutbrott bland djur.

Verksamhetsplanen omfattar inte bara miljö och hälsoskydd, den innehåller även plan och bygg. Det är idag många kommuner som bakar ihop miljö och hälsoskydd med plan och bygg i sina organisationer. Upplägget i verksamhetsplanen för det här området är ungefär det samma som för miljö och hälsoskydd men det är inte så mycket kontroll på verksamhet. I den nya plan och bygglagen kommer det att bli mer tillsyn.

– Det har inte varit så mycket tillsyn de senaste åren men den nya lagen kommer att ställa krav på tillsynsbesök på byggen.

Det händer att Nils-Gunnar Sahlman får i uppdrag av kommuner att göra resursutredningar. När han utför ett sådant arbete så använder han sig av ett antal olika enkäter.

– För det första vill jag ha reda på vad medarbetarna på kontoret jobbar med. Det är inte alls säkert att man jobbar enligt det som finns i budget. Det kan stå fyra livsmedelsinspektörer, tre hälsoskyddsinspektörer och fem miljöinspektörer. När jag går in och tittar på hur det verkligen ser ut så kan det vara så att en av livsmedelsinspektörerna jobbar med tobak och läkemedel. Dessutom kan det vara så att en annan jobbar med hälsoskydd och då får jag fram hur den verkliga fördelningen av resurserna ser ut.

När det är klart ser han över hur registret ser ut över verksamheterna sedan gör han en schablonmässig resursberäkning. Ofta får Nils-Gunnar be om kompletteringar. Det kan till exempel vara en kommun som har

många lantbruk och då har de kanske bara ett fåtal stora lantbruk med i registret men miljöbalken säger att det ska vara kontroll på alla, även de små.

Även ärendehantering, det vill säga ansökningar och liknande, har Nils-Gunnar enkäter om. När enkäterna är avklarade lägger han ihop allt och räknar ut hur mycket pengar miljökontoret bör kunna ta in och hur mycket skattekollektivet ska betala.

– En viktig bit är att se över hur mycket tid man i realiteteten kommer att kunna lägga ner på sitt jobb. För det första har man semestrar och det måste man räkna bort. Då har man kvar två tredjedelar av tiden. Sedan sitter man i möten, arbetsplatsträffar och man har uppgifter åt kommunen, att delta i deras arbetsgrupper om till exempel om jämställdhet, samverkansgrupper och annat där miljö och hälsa ska delta. Jag gör nya enkäter om det här och får fram hur pass mycket eller lite tid som är kvar. Dessutom finns det vård av barn och fikapauser, all sådan tid är tid man inte kan ägna åt den direkta tillsynen.

Att utföra en resursutredning är tidskrävande och det är inte många kommuner som egentligen har resurser nog att utföra arbetet själva. Länsstyrelserna gör revisioner av kommunernas verksamhetsplaner och de blir underkända om inte kraven uppfylls.

Cicci Wik

ANNONSERA HOS OSS!

Miljö & Hälsa

Kontakta oss när du söker nya medarbetare! Skicka epost till annons@ymh.se
LOKALPRESSEN NÅR INTE LÅNGT - MILJÖ&HÄLSA NÅR LÄNGRE